
Miért pont 12? Avagy a szexuális erőszak büntette az életkor tükrében

Gyarmati Dorina Olga*

A dolgozat tárgyát a szexuális erőszak büntettének törvényi szabályozása képezi. A szerző történeti, külföldi kitekintésen keresztül és pszichológiai aspektusait is figyelembe véve vizsgálja azt, hogy miért a tizenkettedik életévben határozta meg a jogalkotó az adott bűncselekmény életkoron alapuló, erőszak és minősített fenyegetés nélküli alapesetét. Az elemzés kiemelten foglalkozik azzal, hogy az életkor mennyire koherens a Büntető Törvénykönyv más tényállásaival, amelyek a gyermekkorú sértettek fokozottabb védelmét kívánják szolgálni. A dolgozat de lege ferenda javaslatot tesz a Büntető Törvénykönyv koherensebb szabályozására.

Kulcsszavak: szexuális erőszak büntette, életkor, Büntető Törvénykönyv

Why exactly 12? Or the crime of sexual violence in the light of age

This paper deals with the legal regulation of the crime of sexual violence. The author explores the reasons why legislators designated the basic case of the specified crime, based on age and free from violence or serious threats, at twelve years old. This examination is conducted from historical and international perspectives while also considering psychological aspects. The analysis specifically addresses how the age is coherent with other provisions of the Criminal Code, which aim to provide enhanced protection for child victims. The paper makes a de lege ferenda recommendation for a more coherent regulation of the Criminal Code

Keywords: the crime of sexual violence, age, Criminal Code

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2024.1.91>

Bevezetés

A tanulmányom témája a 2012. évi C. törvény XIX. fejezetében, a 197. § alatt szabályozott szexuális erőszak tényállásának, illetve „elődtényállásainak” a bemutatása. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények sértettjei olyan traumákat élhetnek át, amelyek egész életükben elkísérhetik. Különösen igaz ez a gyermekkorúak esetében, ezért a jogalkotó feladata az, hogy számukra fokozottabb védelmet biztosítson. Mivel a gyermekek sérelmére elkövetett ezen bűncselekmények mindig is a büntetőjoggal kapcsolatos társadalmi érdeklődés középpontjában álltak, így dolgozatomban azt mutatom be, hogy a hazai büntetőjogi

---

* Bírósági titkár, Szegedi Ítéltábla.

szabályozás milyen változásokon ment keresztül az elmúlt években.

1. A 2012. évi C. törvény hatálybalépését követő újítások

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 2013. július 1. napján lépett hatályba. A korábbi szabályokhoz képest jelentős változásokat hozott a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények körében.

Az erőszakos közösülés és a szemérem elleni erőszak tényállásának újra szabályozását elsődlegesen a nemzetközi jogalkotási kötelezettség indokolta. Magyarország 2010. november 29-én aláírta a Lanzarote Egyezményt, illetve az Európai Unió tagállamai 2011. decemberében elfogadták a 2011/93/EU irányelvet, amelynek legkésőbb 2013. december 18-ig meg kellett feleltetni a magyar jogszabályokat.

Mind a 2011/93/EU irányelv, mind a Lanzarote Egyezmény gyermeknek a tizenharmadik életévét be nem töltött személyt tekinti, így valamennyi említett magatartás e személyi kör tekintetében büntetendő. Az elkövetési magatartások tekintetében a 2011/93/EU irányelv meghatározza a büntetési tétel felső határának legalacsonyabb mértékét, egyes esetekben a beleegyezési korhatárt el nem érő személyek sérelmére történő elkövetést szigorúbb megítélés alá is helyezi, az új tényállás büntetési tételeit tehát eszerint kell megállapítani.¹

1.1. A szexuális erőszak. A 2012. évi C. törvény szabályozása az addig kialakult rendszert átdolgozta. A szexuális erőszak tényállása az 1978. évi IV. törvény 197-198. §-aiban szabályozott erőszakos közösülés és szemérem elleni erőszak összevonásából alakult ki. A törvényi szabályozás egészen 2017. október 31. napjáig a következőképpen szabályozta a szexuális erőszak tényállását:

A Btk. 197. § (1) bekezdése értelmében szexuális erőszakot követ el, és büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

- a) a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követi el,
- b) más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát szexuális cselekményre használja fel.

A (2) bekezdés alapján szexuális erőszakot követ el az is, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő, aki tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet.

A (3) bekezdés alapján a büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

- a) tizenharmadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,
- b) az elkövető a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el, vagy
- c) azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

¹ 2011/93/EU irányelv 3. cikk (5) bekezdés ii. pont és Lanzarote Egyezmény 18. cikkely 1. bekezdés b) pont

A (4) bekezdés alapján öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő,

a) aki az (1) bekezdés a) pontjában vagy a (3) bekezdés b) vagy c) pontjában meghatározott bűncselekményt tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére követi el, vagy

b) ha a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül.

A szexuális erőszak jogi tárgya az egyén szexuális önrendelkezése. A korábbi törvény a vonatkozó fejezetcímben pusztán a „nemi erkölcsöt” jelölte meg a szóban forgó bűncselekményi kör jogi tárgyaként. A miniszteri indokolás a jogi tárgy jelenlegi átdolgozását arra hivatkozással tartotta szükségesnek, hogy egyes nemzetközi egyezmények a gyermekek jogainak hatékonyabb védelme érdekében kriminalizációs kötelezettséget írnak elő Magyarország részére.

A szexuális önrendelkezés három „részejogosultságból” áll: 1. a nemi identitás kialakulásának, kialakításának a szabadsága, 2. a nemi identitásnak megfelelő nemi cselekmények gyakorlása, és 3. a nemi cselekmények szituációs elemei megválasztásának a szabadsága.² Bármelyik elem sérelme a jogi tárgy sérelmét jelenti.

A szexuális erőszak egyes alakzatai kifejezetten védik a gyermekek zavartalan szexuális fejlődését. Általánosan elfogadott tétel, hogy a gyermekeknek van szexuális önrendelkezésük, azonban a magyar szabályozás értelmében ez az önrendelkezés a tizenégy éven aluli gyermekek esetében relatíve, azaz a felnőttek irányába korlátozott³, míg a tizenkét éven aluli gyermek esetén kizárt.⁴ A 2011/93 EU irányelv értelmében a beleegyezési korhatár azon életkor, amely alatt a nemzeti joggal összhangban tilos a gyermekkel folytatott szexuális tevékenység. Az irányelv a beleegyezési korhatárt el nem ért gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekményeket a beleegyezési korhatárt elért személyek sérelmére történő elkövetéshez képest súlyosabb megítélés alá helyezi, és meghatározza a büntetési tétel alsó határát.⁵

A szexuális erőszak tényállásának alapesete három esetben is megvalósulhat. Az első alapesete a 197. § (1) bekezdés a) pontjában szabályozott szoros értelemben vett erőszak. A kényszerítés lényege, hogy a passzív alanyak nem áll szándékában a szexuális cselekmény, abba nem egyezik bele, de az elkövető a saját akaratát érvényesíti. Szexuális erőszakról beszélünk, ha a szexuális kényszerítés elkövetési módja az erőszak, illetve az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés.⁶ Tehát ezen tényállás eszközcselekménye a kényszerítés, amely kizárólag erőszakkal, valamint élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel valósulhat meg.

² Nagy Alexandra: A szexuális önrendelkezés és a büntetőjog, különös tekintettel a bírói gyakorlatra. Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam (2019) 1. szám 1. kötet 129. o.

³ Gál-Hegedűs-Juhász-Karsai-Katona-Mezőlaki-Szomora-Törő: Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz szerkesztette Karsai Krisztina, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2022. 470. oldal

⁴ Szomora: A nemi bűncselekmények egyes dogmatikai alapkérdéseiről, 198-209. o. 2008_szomora_zsolt_tezis.pdf (u-szeged.hu) (letöltés ideje 2024. február 6.)

⁵ 2011/292 EU irányelv 2. cikk b) pont

⁶ <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/346/id/A13Y1369.KK/ts/20130701/lr/chain3576/> (letöltési ideje 2024. január 10.)

Erőszakról akkor beszélhetünk, ha a tettes olyan közvetlenül ható fizikai erőt fejt ki valamely személlyel szemben, amely a sértett ellenállását megtöri, és amelynek hatására a sértett képtelen az akaratának megfelelő magatartás tanúsítására.⁷ A kényszerítés megvalósulhat fenyegetéssel is. A fenyegetés a Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pontja értelmében olyan súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. Azonban ennek a fordulatnak a megvalósulásához a törvény két feltételt is köt; a fenyegetésnek közvetlennek kell lennie és az élet vagy testi épség ellen kell irányuljon. Ez a két feltétel konjunktív, tehát a feltételeknek együttesen kell megvalósuljanak a fenyegetéssel elkövetett szexuális erőszak tényállásának megvalósulásához.

A szexuális erőszak második alapesetét a 197. § (1) bekezdés b) pontja határozza meg. Ennek az alapesetnek a megvalósulása speciális passzív alanyt feltételez, ugyanis ebben az esetben a szexuális erőszak akkor tényállásszerű, ha a sértett védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát használják fel szexuális cselekményre. A védekezésre képtelenség fogalmát a Btk. 459. § (1) bekezdés 29. pontja határozza meg.⁸ Hangsúlyozandó, hogy a védekezésre képtelenség magával a szexuális magatartással szemben áll fenn, s nem az erőszakkal vagy kvalifikált fenyegetéssel szemben.⁹ Az akaratnyilvánításra képtelenségnek két fajtáját különböztetünk meg. Az egyik eset akkor áll fenn, amikor a sértettnek nincs a szexuális cselekménnyel kapcsolatban akaratképződése, a másik eset pedig, amikor a sértettnek maga az akaratképződése hibás. Ez utóbbi eset mindig szakkérdést igényel. Az elkövetési magatartás ezen speciális alany állapotának a szexuális cselekményre történő felhasználása.

A tényállás harmadik alapesete – amelyet a jogalkotó a büntetési tétel felemelésével külön kiemel – a 197. § (2) bekezdésben szabályozott eset. Ennek az alapesetnek önálló jogi tárgya van, mégpedig a tizenkettedik életévüket be nem töltött gyermekek egészséges nemi fejlődése. Ez az alapeset szintén speciális passzív alanyt feltételez. Ezzel kapcsolatban kiemelném, hogy a 2012. évi C. törvény hatálybalépésével a jogalkotó kifejezetten megszüntette azt a törvényi vélelmet, amely a tizenkét éven aluli személyeket védekezésre képtelennek minősítette, s a passzív alanynak életkori kvalifikációs tényállásba történő közvetlen meghatározásával e fordulatot a bűncselekmény önálló alapesetévé tette.¹⁰ Ezen alapeset elkövetési magatartása a szexuális cselekmény passzív alannal történő végzése vagy végeztetése.

Fontos hangsúlyozni ennél az alapesetnél, hogy a tizenkettedik életévüket be nem töltött személyekkel történő szexuális cselekmény végzése vagy végeztetése akkor

⁷ Belovics Ervin-Molnár Gábor Miklós-Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös rész, Orac kiadó, Budapest 2023. 177. o.

⁸ Gilányi Eszter: A nemi erkölctől a nemi önrendelkezésig – A szexuális bűncselekmények szabályozástörténete Magyarországon a nők elleni erőszak szemszögéből. in: Szabó, Miklós (szerk.) *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai Tomus 16, Miskolc, Gazdász Elasztik Kft., 2015, 87.o.

⁹ <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/346/id/A13Y1369.KK/ts/20130701/lr/chain3576/> (letöltési ideje 2024. január 10.)

¹⁰ Szomora Zsolt: „Amicus Curiae” az Alkotmánybíróság Elnöke részére, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Bűnügyi Tudományok Intézete, 2. o.

is tényállásszerű, amennyiben a sértett beleegyezésén alapszik. Itt megjegyzendő, hogy egy tizenkettedik életévét be nem töltött gyermekkel folytatott szexuális cselekmény vonatkozásában a sértett beleegyezése, hozzájárulása nem értelmezhető. A tettes tudatának legalább az eshetőleges szándék szintjén ki kell terjednie a passzív alany életkorára.

1.2. A szexuális erőszak tényállásának minősített esetei. A szexuális erőszak büntettének minősített esetei mindhárom alapesetre épülnek, részben egymással is kombinálódnak.

Eszerint a Btk. 197. § (3) bekezdés a) pontja alapján a szexuális erőszak súlyosabban minősül, ha azt az elkövető tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett sérelmére követi el. Itt fontos megjegyezni, hogy a tizennyolcadik életév alatt gyakorlatilag a tizenkettedik életévét már betöltött, azonban a tizennyolcadik életévét még be nem töltött sértetről beszélhetünk. Ez esetben is fontos, hogy az elkövető tudatának a passzív alany életkorára legalább az eshetőleges szándék szintjén ki kell térnie.

A b) pontban meghatározott minősített eset akkor áll fenn, amikor a szexuális erőszakot az elkövető a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el. Ezen minősített eset egyrészt a hozzátartozói minőséget, másrészt a sértett kiszolgáltatott, alárendelt helyzetét értékeli súlyosabban. A hozzátartozók körét a Btk. 459. § (1) bekezdés 4. pontja határozza meg.

A nevelési, felügyeleti, gondozási és egyéb hatalmi viszonyt a hozzátartozói minőségnél nem kell vizsgálni. Fontos, hogy ezen általánosan megfogalmazott hatalmi vagy befolyási viszonynál elegendő a helyzet megléte, nem szükséges az azzal való visszaélés.

A c) pontban meghatározott esetben a jogalkotó súlyosabban rendeli büntetni azt az esetet, amikor a szexuális erőszakot a sértett sérelmére azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el. Ez az eset legalább két tettest feltételez, akik tényállásszerű magatartást fejtenek ki akként, hogy ezt a tevékenységüket azonos alkalommal tegyék. Szubjektív oldalon követelmény, hogy a tetteseknek szexuális cselekmény végzésére irányuló szándéka legyen, és hogy egymás ilyen szándékáról tudjanak.¹¹

A Btk. 197. § (4) bekezdése a minősített esetek kombinációját határozza meg, súlyosabban büntetve a többszörös minősülést tizenkét év alatti és tizennyolc év alatti passzív alany esetében.

Azt láthatjuk, hogy a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények újrakodifikálása jó irányba mozdult el. A jogalkotó figyelemmel volt azon nemzetközi elvárásra és társadalmi igényre, amely szerint kiemelten kell védeni az ilyen jellegű bűncselekmények esetén (is) a tizennyolc éven aluli személyeket. Az új szabályozás a korszerűség, a nemzetközi kifejezésekkel való összhang és a jobb közérthetőség követelményének megfelelő volt. A Btk. újra szabályozásakor a jogalkotó megfelelő technikát választott a kiskorú sértettek

¹¹ <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/346/id/A13Y1369.KK/ts/20130701/lr/197/> (letöltési ideje 2024. január 10.)

fokozottabb védelmére, azonban a 2012. évi C. törvény hatálybalépését követően a szexuális erőszak tényállása minősített eseteinek értelmezési körében ellentmondásokkal találkozhattunk a jogirodalomban és a jogalkalmazásban. Ezen ellentmondások útján jutottunk el a jelenleg hatályos Btk.-ban foglalt minősített esetekhez.

1.3. A szexuális erőszak minősített eseteinek értelmezési „problémái”. A probléma gyökere oda vezethető vissza, hogy az ítélkezési gyakorlatban nem volt egységes álláspont azzal kapcsolatban, hogy a 197. § (3) és (4) bekezdése az (1) bekezdés szerinti alapeseteket vagy a (2) bekezdés szerint is minősítik, e körben is nevezetesen az az eset, ha a sértett az elkövetéskor a tizenkettedik életévét még nem töltötte be, és az elkövető hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt állt.

Az ítélkezésben kétféle minősítési gyakorlat létezett azokban az esetekben, amikor a passzív alany tizenkettedik életévét nem töltötte be és a szexuális cselekményt tényleges erőszak vagy fenyegetés alkalmazása nélkül követte el az elkövető akként, hogy a sértettel függelmi viszonyban állt. Az egyik nézőpont szerint, amennyiben a terhelt cselekménye a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére követte el, az a Btk. 197. § (2) bekezdésébe ütközik, ugyanakkor – bár a terhelt erőszakot nem fejtett ki, minősített fenyegetést nem alkalmazott – a gyermek függelmi viszonyban állt vele és életkorára tekintettel védekezésre képtelen volt, így a bűncselekmény a (3) bekezdés b) pontjára figyelemmel a (4) bekezdés a) pontja szerint minősül. Ennek alapja az volt, hogy amennyiben a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett cselekmény egyben a terhelt felügyelete alatt álló személy sérelmére elkövetettnek is minősül, ekként az a szexuális erőszak legsúlyosabban büntetendő esete.

A másik álláspont szerint ebben az esetben az elkövető cselekménye a Btk. 197. § (2) bekezdése szerint minősül, ugyanis a Btk. 197. § (1) bekezdés a) pontja a szexuális erőszaknak azon alapesetét tartalmazza, amikor az elkövető a bűncselekményt erőszakkal vagy minősített fenyegetéssel, illetve a b) pontja azt, amikor más védekezésre képtelen vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát felhasználva követi el. Ugyanakkor a Btk. 197. §-ának szerkezeti felépítéséből következően a (2) bekezdésben alapesetként szabályozza azt, amikor az elkövető erőszak vagy minősített fenyegetés nélkül tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel végez vagy végeztet szexuális cselekményt.

Eszerint az álláspont szerint a (3) bekezdés azokat a minősítő körülményeket állapítja meg, amelyek megvalósulása esetén az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmények súlyosabban büntetendők, és a 197. § (4) bekezdésének b) pontja kombinálja a (3) bekezdésben írt minősítő körülményeket, míg az a) pontja további minősítő körülményként jelöli meg a sértett tizenkettedik életévének be nem töltését. A Btk. 197. § (4) bekezdésének a) pontja az 1. fordulatban visszautal az (1) bekezdés a) pontjára, a 2. fordulat a (3) bekezdés b) és c) pontjára, de a (3) bekezdés bevezető mondata egyúttal visszautal az (1) bekezdésre. Ezért a tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett szexuális erőszak csak abban az esetben minősül a Btk. 197. § (4) bekezdés a) pont 2. fordulata szerint, ha az elkövető a sértett hozzátartozója, vagy a sértett nevelése, felügyelete, gondozása,

gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy a befolyása alatt álló személy, illetve azt azonos alkalommal, egymás tevékenységéről tudva többen követik el, feltéve, hogy ennek során a sértettel szemben erőszakot, minősített fenyegetést alkalmaznak, továbbá akkor, ha a sértett – életkortól függetlenül – védekezésre vagy akarathyányításra képtelen állapotát használják fel szexuális cselekményre.¹² Tehát a terhelt cselekménye ebben az esetben nem minősül súlyosabban azért, mert azokat a sértett hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt állóként követte el. Így a 197. § (2) bekezdésben foglalt alapesetben nem kapcsolódnak minősített esetek.

Az első csoportba tartozó álláspontot képviselők szerint, amennyiben a Btk. 197. § (2) bekezdéséhez nem tartoznának minősített esetek, akkor az oda vezetne, hogy semmilyen további következménnyel nem járna az, ha az elkövető a cselekményt nem csupán tizenkettedik életév alatti passzív alany, hanem saját gyermeke, vagy a vele speciális függőségben lévő sértett sérelmére követné el, holott épp ez a speciális viszony teszi kiszolgáltatottabbá a sértettet.¹³

Megítélésük szerint a Btk. ugyan nem tartalmazta már külön megdönthetetlen vélelemként a tizenkettedik évét be nem töltött sértett védekezésre képtelen voltát, azonban azzal, hogy a sértett életkorára tekintettel tényleges erőszak, illetve minősített fenyegetés nélkül is büntetendővé nyilvánította a tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel végzett vagy végeztetett szexuális cselekményt, azt fejezte ki a jogalkotó, hogy az ilyen sértett akarata közömbös, az ilyen sértett aktív kezdeményezésére létrejött szexuális cselekmény is bűncselekmény. Így az ilyen cselekmény nem azért minősül a 197. § (4) bekezdés a) pontja szerint, mert a cselekmény az (1) bekezdés b) pontjába ütközik, hanem azért, mert a (2) bekezdés szerinti sértett az elkövető hozzátartozója.

Láthatjuk, hogy a (4) bekezdés rendkívül aggályos arányossági kérdéseket vetett föl. A szabályozás feloldhatatlan aránytalanságokat és ellentmondásokat rejtett magában. Ennek megoldására a Kúria büntető jogegységi tanácsa a Kúria Büntető Kollégiumának vezetője által előterjesztett indítvány alapján indult jogegységi eljárásban 2016. október 18. napján meghozta a 2/2016. számú jogegységi határozatot.

A 2/2016. számú BJE kimondta, hogy a Btk. 197. § (1) bekezdésbe ütközik és a (2) bekezdésre figyelemmel a (4) bekezdés a) pontja szerint minősül a tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett szexuális erőszak büntette, ha a cselekmény sértette az elkövető hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt áll, függetlenül attól, hogy azt kényszerítéssel valósította-e meg.

A Kúria kifejtette, hogy a 2012. évi C. törvény az 1978. évi IV. törvény által szabályozott erőszakos közönséget és szemérem elleni erőszakot összevonva, egy tényállásban rendeli büntetni, a bűncselekményt szexuális erőszaknak nevezve. A

¹² 2/2016. számú BJE határozat

¹³ http://acta.bibl.u-szeged.hu/70850/1/forum_discipulorum_2018_479-513.pdf (letöltési ideje 2024. január 13.)

Btk. 197. § (1) bekezdése szexuális erőszakként határozza meg a kényszerítve, erőszakkal vagy minősített fenyegetéssel, elkövetett szexuális cselekményt, illetve a más által védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotának felhasználásával megvalósult szexuális cselekményt. A (2) bekezdés alapján az is szexuális erőszakot követ el, aki a tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet. A törvény indokolása szerint ezzel nem azt mondja ki, hogy a tizenkettedik életévét be nem töltött személy életkorra tekintettel védekezésre képtelen, hanem explicit módon utal a sértett életkorára, és úgy kapcsol a bűncselekményhez magasabb büntetési tételt. Emellett utalt arra is, hogy a 2011/93/EU irányelv által meghatározott büntetési tételekre tekintettel további minősítő körülmény a törvény szerint, ha a sértett tizennégy, illetve tizenkét éven aluli, továbbá, ha egyszerre több minősített eset is megvalósul.¹⁴

Ebből következően a Kúria akként foglalt állást, hogy a jogalkotó a (2) bekezdésben nem egy önálló magatartást határoz meg, hanem az (1) bekezdésben meghatározottakat kiterjeszti arra az esetre is, ha a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére valósul meg a szexuális cselekmény. A Kúria a jogegységi határozatában kifejtette, hogy a jogalkotó az EU idézett irányelvéhez igazította a törvényi szabályozást, és ezzel az volt a célja, hogy súlyosabban büntesse azon elkövetőt, aki a sértett hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt áll. Ezen felül utalva a 2011/93/EU irányelv által meghatározott büntetési tételekre tekintettel továbbá minősítő körülményt képez, ha a sértett tizennégy, vagy tizenkét éven aluli, továbbá ha egyszerre több minősítő körülmény is fennáll. Mindezekből azt a következtetést vont le, hogy a szexuális erőszaknak azok a súlyosabban minősülő esetei, amelyeknek a büntetési tétele meghaladja a (2) bekezdés szerintit, értelemszerűen irányadók a tizenkét év alatti sértett sérelmére elkövetett bűncselekményeknél is.¹⁵

Ezt követően a Fővárosi Törvényszék a 2017. január 6-án kelt 6.B.1226/2016/9. számú végzésében felfüggesztett egy büntetőeljárást és egyedi normakontrollt kezdeményezett a jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítása és a közzététel napjára visszamenőlegesen történő megsemmisítése érdekében. Hat nappal később pedig egy másik ügyben ugyanígy tett a Szolnoki Törvényszék is a 6.B.1226/2016/9. számú végzésével. Az Alkotmánybíróságon a két ügyet egyesítve III/00232/2017. szám alatt indult egyedi normakontroll eljárás 2017. január 24-én.

A normakontroll eljárásban a Kúria Amicus Curiae levelében akként foglalt állást, hogy a 2/2016. számú jogegységi határozat nem alaptörvény-ellenes, ugyanis a Kúria abban nem jogalkotást végzett, hanem a jogalkalmazás egységét szolgáló jogértelmezési feladatának tett eleget.¹⁶ Kifejtette továbbá, hogy a vitatott törvényi szabályozás a fentebb hivatkozott EU irányelvnek felel meg, hiszen a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett, kiszolgáltatott helyzetben lévő sértett sérelmére elkövetett szexuális erőszak – akár a sértett beleegyezése esetén is – minősített esetként való kezelése mind a prevenció, mind pedig a társadalom megnyugtató és normarendszerének való megfelelés miatt indokolt. Hangsúlyozta, hogy a

¹⁴ 2/2016. számú BJE

¹⁵ 2/2016. számú BJE

¹⁶ dr. Székely Ákos Kúria Amicus Curiae, Budapest 2017. április 12.

jogegységi határozat akkor lenne alaptörvény-ellenes, amennyiben a világos normaszöveggel ellentétben adna olyan iránymutatást, ami a törvény kiterjesztő értelmezéshez vezetne.

Szomora Zsolt a fentiekre reagálva úgy nyilatkozott, hogy a szexuális erőszak tényállásának három alapesete van, amelyek közül a harmadik a 197. § (2) bekezdésében meghatározott eset, amely egy súlyosabban büntetendő alapeset.¹⁷ Megjegyezte, hogy a minősített eset alapvető jellemzője, hogy maradéktalanul bele kell illeszkednie az alapesetbe, hiszen a jogalkotó abból emeli ki.¹⁸ Véleménye szerint a 197. § (1) és (2) bekezdése között ilyen tartalmi összefüggés nem fedezhető fel. Ebből kifolyólag a (3) és (4) bekezdésben meghatározott minősített esetek kizárólag az (1) bekezdés szerinti alapesetre épülnek. A vonatkozó EU irányelv értelmezésével kapcsolatban kifejtette, hogy az a belső jogrendszerbe megfelelően került átültetésre, és ekként a büntetési tételek további súlyosítása céljából hivatkozási alapot nem képezhetnek.

Az Alkotmánybíróság a jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában 2017. július 11. napján meghozott 19/2017. (VII. 18.) AB határozatában megállapította a tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett szexuális erőszak értelmezéséről szóló 2/2016. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenességét, és a jogegységi határozatot 2017. október 31. napjával megsemmisítette.

Az Alkotmánybíróság alaposnak találta a bírói indítványokat, és megállapította, hogy a Kúria túllépte a jogegység biztosítására vonatkozó alaptörvényi felhatalmazás kereteit, ami az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésének sérelmét eredményezte. Mivel az Alkotmánybíróság a BJE alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdése alapján megállapította, az indítványok által állított, az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésével és a 25. cikkének (3) bekezdésével összefüggő vizsgálatot mellőzte.¹⁹ Az értelmezés vizsgálata során az AB határozat kimondja, hogy a szexuális erőszak minősített eseteit megállapító (3) és (4) bekezdés – részben közvetlen hivatkozással, részben utaló szabállyal – csak az (1) bekezdésben meghatározott fordulatokra hivatkozik, így a (2) bekezdés szerinti tettesi alapcselekménynek a törvény szövegéből következően nincs minősített esete.²⁰ Azonban az indokolás felhívja a jogalkotó figyelmét, hogy fontolja meg a függőségi viszony minősített esetként történő kiemelését és a jelenleginél arányosabb törvényt alkosson.

A fentieket követően a Kúria Büntető Kollégiuma mint Büntető Jogegységi Tanács az 1/2017. számú Büntető jogegységi határozatával a 2/2016. számú Büntető Jogegységi határozatot hatályon kívül helyezte és indoklásában kifejtette, hogy indokoltnak tartja a 19/2017. (VII. 18.) AB határozattal megsemmisített 2/2016. BJE

¹⁷ Gál István László: A nemi élet szabadsága és a nemi önrendelkezés elleni bűncselekmények, in: Pólt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár 4. kötet. Budapest, Nemzeti Közsolgálati és Tankönyvkiadó, 2013. 17-18. o.

¹⁸ Vö. Nagy Ferenc: Anyagi büntetőjog. Általános rész 1. Iurisperitus Szeged, 2014. 151. o.

¹⁹ 19/2017. (VII. 18.) AB hat., ABK. 2017/21. [33]

²⁰ 19/2017. (VII. 18.) AB hat., ABK. 2017/21. [24].

határozatban kifejtettek jogalkotó általi megfontolását és a Büntető Törvénykönyv 197. §-ába ütköző szexuális erőszak bűncselekménye törvényi tényállásának újra szabályozását.

2. A jelenleg hatályos szabályozás

A tizenkettedik életévüket be nem töltött gyermekek sérelmére elkövetett szexuális erőszakkal szembeni fokozottabb büntetőjogi védelemről szóló 2017. évi CLXXVII. törvény akként rendelkezett, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 197. § (4) bekezdés a) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(Öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő,)

- „a) aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt
- aa) az (1) bekezdésben meghatározott módon,
- ab) a (3) bekezdés b) pontjában meghatározott sértett sérelmére, vagy
- ac) a (3) bekezdés c) pontjában meghatározott módon követi el, vagy”

A Btk. 197. §-a a következő (4a) bekezdéssel egészül ki:

- „(4a) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (4) bekezdés a) pont aa) alpontjában meghatározott bűncselekmény a (4) bekezdés a) pont ab) vagy ac) alpontja szerint is minősül.”²¹

A miniszteri indokolás szerint a jogalkotónak továbbra is kiemelt célja volt, hogy fokozott büntetőjogi szigorral lépjen fel a gyermekek védelme érdekében. Jelen módosítás a gyermekek fokozott büntetőjogi védelmének egyik lépése, és mind a jogalkalmazói, mind a jogalkotói gyermekek védelmét képviselő szándékát kifejti azzal, hogy a tizenkét év alatti sérelmére elkövetett szexuális cselekmény – ha az elkövető a sértett hozzátartozója vagy a sértett a nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, vagy egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt áll – függetlenül attól, hogy a cselekményt kényszerítéssel vagy a sértett beleegyezésével követték el, súlyosabban legyen büntetendő. A törvény a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális erőszak esetén szigorúbb büntetési tétel kiszabását tette lehetővé, és emellett kifejezte azt is, hogy bármilyen gyermekek sérelmére elkövetett bántalmazás elfogadhatatlan. A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények ugyanis morális és erkölcsi értelemben is a legsúlyosabbak. Ezek közül is kiemelkedően büntetendők azon cselekmények, amikor a tettes olyan személy, akinek épphogy gondoskodnia kellene a gyermekről. Az ilyen elkövetőkkel szemben, akik visszaélnek egy gyermek bizalmával, kizárólag a legszigorúbb fellépésnek lehet helye.²²

Amint láthatjuk a Btk. 197. § (4) és (4a) bekezdések a minősített esetek kombinációját határozzák meg, súlyosabban büntetve a többszörös minősülést tizenkét év alatti és tizenhét év alatti passzív alany esetében. Így súlyosabban minősül, ha az elkövető a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen

²¹ 2017. évi CLXXVII. törvény a tizenkettedik életévüket be nem töltött gyermekek sérelmére elkövetett szexuális erőszakkal szembeni fokozottabb büntetőjogi védelemről

²² <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1200100.TV/ts/20230101/lr/197/> (letöltési ideje 2024. január 21.)

fenyegetéssel követik el, illetve, ha védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát használja fel szexuális cselekményre az elkövető. Itt tehát releváns a tizenkét év alatti gyermek tényleges védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelensége akkor is, ha az önmagában a gyermek életkori jellegzetességeiből adódik. Súlyosabban minősül akkor is, amennyiben a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett az elkövető hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy, valamint, ha a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el a szexuális cselekményt. Ekként minősül az az eset is, amennyiben a tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett sérelmére a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követik el, illetve, ha védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát használja fel szexuális cselekményre és az elkövető a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy, vagy ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett sérelmére azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el a szexuális cselekményt.

A legsúlyosabban minősülnek azok az esetek, amikor az elkövető a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követik el és az elkövető egyben a sértett hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy vagy ha a sértett sérelmére azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el a szexuális cselekményt.

A pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény tovább szigorította a szexuális erőszak legsúlyosabb elkövetési formáit. Eszerint a 2021. augusztus 8. napjától hatályos Btk. 197. § (4)-(4a) bekezdése alapján: Öt évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő,

a) aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

aa) az (1) bekezdésben meghatározott módon,

ab) a (3) bekezdés b) pontjában meghatározott sértett sérelmére, vagy

ac) a (3) bekezdés c) pontjában meghatározott módon

követi el, vagy

b) ha a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés

b) vagy c) pontja szerint is minősül. A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (4) bekezdés a) pont aa) alpontjában meghatározott bűncselekmény a (4) bekezdés a) pont ab) vagy ac) alpontja szerint is minősül.

A 2021. évi LXXIX. törvény indokolása kiemeli, hogy az elmúlt időszak felháborító és elfogadhatatlan eseményeire figyelemmel a jogalkotó újabb, a gyermekek védelmét tovább erősítő rendelkezések megalkotása mellett döntött. A gyermekekkel szembeni szexuális bűncselekmények nemcsak a társadalomban, de a bűnözői körökben is egyértelműen megvetést váltanak ki, azok társadalmi megítélése szélsőségesen negatív. A gyermekkel szemben elkövetett szexuális bűncselekmények súlyos pszichés és testi következményekkel járhatnak. Ezek a következmények

rádásul még gyakoribbak és súlyosabbak, ha az elkövető családtag, közeli ismerős, vagy olyan személy, akivel a gyermek személyes kapcsolatot ápol, esetleg akivel szemben úgy érzi, hogy társadalmi helyzetére figyelemmel vagy a gyermek életében betöltött szerepe folytán feltétlen bizalommal lehet. A Btk. jelenleg hatályos szabályozásának üzenete egyértelmű: a tizenkettedik életévüket be nem töltött sértettek sérelmére elkövetett szexuális erőszak büntetett a legsúlyosabb bűncselekmények közé emeli.

3. Kitekintés a gyermekkorú sértettek sérelmére elkövetett szexuális erőszak lélektani hatásaira

A gyermekek szexuális bántalmazástól mentes felnövekedése alapvető fontosságú minden társadalom számára, ahogy azt az ENSZ hazánk által is ratifikált Gyermekjogi Egyezménye kifejezi.

A gyermekkorban elszenvedett szexuális erőszak lelki következményei felölelik majdnem az összes érzelmi, pszichoszomatikus, önpusztító és antiszociális viselkedési zavart. Ezek fő megnyilvánulási formái a depresszió, a szorongás, a poszttraumás stressz, az öngyilkossági szándék, az alvási és evési zavarok, a krónikus kimerültség, valamint az alkohol és drogfüggőség.²³ Összefoglalva, a nemi erkölcsöt sértő bűncselekmények egészségügyi és társadalmi hatása összetett, szerteágazó és kiszámíthatatlan.²⁴

A szexuális erőszak sértettjeiről a büntetőügyekben szinte kivétel nélkül készülnek igazságügyi pszichológiai szakvélemények. Ezekben a szakvéleményekben sokszor olvashatjuk, hogy ezen cselekmény gyermekkorú sértettjei traumatizálódtak, emellett a gyermek érzelmi, értelmi és erkölcsi veszélyeztetésének a tényét, a pszichoszexuális fejlődés károsodását, továbbá a személyiségfejlődés sérülésének és torzulásának a megállapítását. A megállapított tünetek között jelen vannak a szorongás, a félelem, az agresszió, a bűntudat, a szégyenérzet és a depresszió jelei, nem beszélve a negatív énképről és az alacsony önértékelésről. Súlyosabb esetben előfordulnak éjszakai rémálmok, ágybavizelések és szuicid készletések leírása is, mint a trauma következményei. Gyakoriak a nyílt szexuális viselkedések; a korai szexuális tevékenység, kényszeres önkielégítés, túlzott szexuális érdeklődés, csábító magatartás a társakkal vagy a felnőttekkel szemben. Változás lesz az iskolai teljesítményben; koncentrációs zavarok, hirtelen teljesítményromlás, visszahúzódnak a korábban kedvelt tevékenységektől. A feldolgozatlan traumák okozhatnak iskola kerülést, csavargó életmódot, drog-és alkohol függőséget, félelmet bizonyos emberektől, ingerlékenységet és új félelmek kialakulását. A gyermekkorú sértetteknel fennáll a veszélye, hogy a későbbiekben bántalmazó, vagy kihasználó kapcsolatokat létesítenek, gyermekeiket betegesen féltik, vagy épp ellenkezőleg, önmaguk is elkövetővé válnak.

Amennyiben a szexuális erőszakot a gyermek által szeretett személy követi el,

²³ Ujhelyiné Nagy Anikó – Kuritárné Szabó Ildikó: Az ártalmas gyermekkori élmények hatása a felnőttkori egészségi állapotra – szakirodalmi összefoglaló. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* 21, 2020/1, 5.o.

²⁴ https://doktoriiskola.etk.pte.hu/public/upload/files/Doktoriiskola/Teziszfuzetek/Enyedy_Andrea_magyar.pdf (letöltési ideje 2024. január 10.)

akiben az megbízik, az erőszak hatása nem csak rövidtávú (félelem, szorongás, alvászavar, táplálkozási zavar stb.), hanem sokkal mélyebb hatással van a gyermek lelki, szellemi és testi fejlődésére, hiszen az egészséges fejlődéshez biztonságos és védett környezetre és biztonságos és pozitív kapcsolatok kialakítására van szükség.²⁵ Hiszen ilyenkor a gyermek az elkövetőtől védelmet, bizalmat, támogatást és szeretet remél. Ezekben a helyzetekben a gyermek teljes kiszolgáltatottságban van, alárendelt viszonyban áll elkövetőjével szemben, tehetetlennek érzi magát és eltűri az elkövetője által kifejtett cselekményeket.

Összességében láthatjuk, hogy a gyermekkorban elszenvedett szexuális cselekmény igen erősen kihatással van a gyermek testi, lelki és értelmi fejlődésére. Egy ilyen traumát a gyermeknek nem könnyű feldolgozni, a következményeivel örök életére együtt kell élnen. Még inkább kihatással van rájuk az az eset, amikor a hozzátartozó, vagy bizalmi viszonyban álló elkövető részéről kell elszenvednie a szexuális cselekményt. A következő fejezetben annak bemutatására törekszem, hogy a jelenlegi szabályozás alkalmas-e a gyermekkorúak kiszolgáltatott helyzetének megfelelő védelmére.

4. A jelen és a jövő

Az Európai Unióhoz történő csatlakozással együtt járó jogharmonizáció, valamint a felgyorsuló tudományos fejlődés együttesen tették szükségessé a 2012. évi C. törvény megalkotását, ami lényegesen csökkentette a korábbi szabályozás jogirodalomban megfogalmazott problematikáját.²⁶ Azonban a Kúria a tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett szexuális erőszak értelmezéséről szóló 2/2016. számú Büntető jogegységi határozata újabb vitákat szült. Ezt a problémakört oldotta fel a jogalkotó, amikor a tizenkettedik életévüket be nem töltött gyermekek sérelmére elkövetett szexuális erőszakkal szembeni fokozottabb büntetőjogi védelemről szóló 2017. évi CLXXVII. törvény által módosította a Btk. 197. § (4) bekezdését és beiktatta a (4a) bekezdést.

Véleményem szerint helyes volt a jogalkotó törvénymódosítása, amely gyakorlatilag megfelel a BJE-ben kifejtett jogalkalmazói szempontoknak. Ekként lehetővé tette, hogy a tizenkét év alatti személy sérelmére elkövetett szexuális cselekmény – ha az elkövető a sértett hozzátartozója vagy a sértett a nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, vagy egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt áll – függetlenül attól, hogy a cselekményt kényszerítéssel vagy a sértett beleegyezésével követték el, súlyosabban minősüljön.

A gyermek védelme érdekében mindig fokozottabb szigorral kell fellépni. A törvény a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális erőszak esetén szigorúbb büntetési tétel kiszabását teszi lehetővé, és emellett kifejezi azt is, hogy bármilyen gyermekek sérelmére elkövetett bántalmazás elfogadhatatlan. Akár a jelenlegi társadalmi felfogás, akár a nemzetközi egyezményekből fakadó követelmények nem

²⁵ <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasilie/files/2016/02/A-nok-elleni-eroszak-es-a-csaladon-beluli-eroszak-.pdf> (letöltési ideje 2024. január 10.)

²⁶ Hollán Miklós: A tizenkét év alatti gyermekek nemi fejlődésének büntetőjogi védelme. Egy törvénymódosítás margójára. *Collega*, 1998/3. szám, 11. o.

tették volna lehetővé azt a helyzetet, amely megengedte volna, hogy a tizenkét éven aluli sértett sérelmére elkövetett szexuális cselekmény – ha az elkövető a sértett hozzátartozója, vagy a sértett a nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, vagy egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt áll – kizárólag akkor minősült volna súlyosabban, amennyiben e sértett sérelmére a szexuális cselekményt tényleges erőszakkal vagy kvalifikált fenyegetéssel valósítják meg. Mint ahogyan arra a Kúria is helyesen rámutatott, a tizenkettedik életévét be nem töltött sértettek irányába gyakorolt fokozott figyelem és védelem indoka, hogy a sértett speciális viszonyban áll a terhelttel, ami függelmi, alárendelt viszonyt jelent.²⁷

Nemzetközileg elfogadott az a szemlélet, hogy a gyermekekkel szembeni erőszak, ami magában foglalja a szexuális erőszakot is, sérti az emberi méltóságot. Olyan globális problémáról van szó, amit több nemzetközi konferencián és nemzetközi dokumentumban is elemeztek. A jogalkotó döntő szerepet játszik a gyermekek elleni nemi erőszak megszüntetésében azáltal, hogy aktívan és elkötelezetten támogatja a megelőzést, az áldozatok segítségét, felhívja a társadalom figyelmét az emberi méltóság sérelmére és kriminalizálja a szexuális erőszakot.²⁸ Az elmúlt évtizedben a kérdés a nemi erőszak gyakori előfordulása, súlyos egészségkárosító hatása és az áldozat egész életére kiható következményei miatt a büntetőjog középpontjába került. A szexuális erőszak elkövetői legtöbbször a gyermek által ismert, elfogadott és szeretett egyének, legtöbbször családtagok, édesapák vagy mostoha apák. Rendszerint többszöri cselekményről van szó, amely ritkán jár sérüléssel. Az ilyen típusú visszaélések gyakran öltik magukra a gyermek együttműködésének látszatát. A gyermek nem szexuális tevékenységben szeretne részt venni, amit a fejlettségi szintje miatt nem is érthet meg teljesen, hanem a bizalmával visszaélő felnőtt testi és érzelmi szeretetére vágyik.²⁹

Azonban mi a helyzet a beleegyezéssel történő szexuális cselekmények körében a tizenkettedik életévét már betöltött, de a tizennegyedik életévét meg nem haladott sértettekkel? Hiszen ezen sértettek ugyanúgy gyermekkorúaknak minősülnek, ahogyan a tizenkettedik életévét be nem töltött sértettek. A következő fejezetben bemutatom ezen sértettek sérelmére elkövetett szexuális cselekmények jelenleg hatályos törvény általi szabályozását.

4.1. A szexuális visszaélés. A 2012. évi C. törvény a megrontás tényállását elnevezésében, illetve tartalmilag és szerkezetileg is átalakította. Eszerint a szexuális visszaélést a hatályos törvényünk a következőképpen szabályozza;

198. § (1) bek.: Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez, vagy ilyen személyt arra bír rá, hogy mással szexuális cselekményt végezzen, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) bek.: Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét

²⁷ Székely Ákos: Kúria „amicus curiae” levele az Alkotmánybíróság elnöke részére, Budapest 2017. április 12.

²⁸ https://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/handbook_hu.pdf (letöltési ideje 2023. február 10.)

²⁹ https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/2135/Csorba_Roland_tezis_magyar.pdf?sequence=3&isAllowed=y (letöltési ideje 2024. február 3.)

be nem töltött személyt arra törekszik rábírní, hogy vele vagy mással szexuális cselekményt végezzen, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) bek.: Ha a sértett az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt áll, illetve az elkövető a szexuális visszaélést a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el, a büntetés

- a) az (1) bekezdésben meghatározott esetben két évtől nyolc évig,
- b) a (2) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.

(4) bek.: Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel a vele kapcsolatban fennálló hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve szexuális cselekményt végez, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A szexuális visszaélés jogi tárgya a gyermek zavartalan szexuális fejlődése, ami azt jelenti, hogy a felnőttek szexuális behatásától indokolt védeni a gyermekeket. A gyermekeknek van ugyan szexuális önrendelkezésük, saját gyermeki szexualitásuk, azonban ez az önrendelkezés relatíve, azaz a felnőttek irányába korlátozott.³⁰ A szexuális visszaélés (1) bekezdésében meghatározott alakzatok passzív alanya a tizenkettedik életévét már betöltött, azonban a tizennegyedik életévét meg be nem töltött sértett lehet. Az elkövetési magatartás az első fordulatban a szexuális cselekmény végzése, míg a második fordulatban a mással történő szexuális cselekmény végzésére való rábíráás. Ez az alakzat az első fordulat szerinti tettes magatartásához nyújtott közvetett bűnsegélyt sui generis tettesi cselekményként határozza meg.³¹ Az elkövető minden esetben a tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet. Ennek a törvényi szabályozásnak a miniszteri indokolása az, hogy a fiatalok szexuális érése, pszichoszexuális fejlettsége napjainkra jelentősen eltér a hatályos Btk. hatályba lépésekor (1970-es évek) állapottól. Erre tekintettel a szexuális visszaélés bűncselekmény elkövetője valamennyi esetben csak tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet. Elkövetési módot a tényállás nem tartalmaz.

A (2) bekezdés az ún. eredménytelen rábíráást szankcionálja, azaz a tettes komoly, befolyásolásra alkalmas ráhatást gyakorol a passzív alanyra annak érdekében, hogy vele vagy mással szexuális cselekményt végezzen, de rábíráása eredménytelen marad.

A (3) bekezdés az (1) és (2) bekezdésben meghatározott esetekhez rendel minősítő körülményt és eszerint súlyosabban minősül a szexuális visszaélés amennyiben a sértett az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt áll, illetve az elkövető a szexuális visszaélést a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el.

A (4) bekezdésben szabályozott esetben a passzív alany a tizennegyedik életévét már betöltötte, azonban a tizennyolcadik életévét még nem. Ilyen életkorú sértettel

³⁰ Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2009, 191-201. o.

³¹ <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/346/id/A13Y1369.KK/ts/20200215/lr/198/> (letöltési ideje 2024. január 10.)

már konszenzuális szexuális kapcsolatot lehet létesíteni, ellenben ez az alakzat büntetni rendeli azt, aki a szexuális cselekményt a fiatal felett fennálló hatalmi vagy befolyási helyzetével visszaélve végzi.

Amint láthatjuk a jogalkotó differenciál a cselekmény sértettjének kora szerint. A felvázolt tényállások esetén a jogalkotó a tizenhét, tizenöt és tizenkét éves aluli életkori kategóriák szerint tesz különbséget. Azonban a gyermekkorú sértettek vonatkozásában indokolt-e különbséget tenni a tizenkettő éves életévüket be nem töltött és a tizenöt éves életévüket be nem töltött sértettek között?

4.2. A tizenöt éves aluli gyermekkorú sértettek fokozottabb büntetőjogi védelme. A kiskorú sértettek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények világszerte jelentős társadalmi problémát képeznek. Ekként a nemzetközi szabályozások arra törekednek, hogy az egyes európai országok büntető törvényei egységesen szabályozzák a szexuális cselekmények gyakorlatban öltött formáit, fokozottabban védve a kiskorú sértetteket. A korábban bemutatott fejezetekben jól látszódik az, hogy az elmúlt években milyen jelentős változásokon ment keresztül hazánk jogi szabályozása a szexuális bűncselekmények vonatkozásában. Ez köszönhető részben a változó társadalmi felfogásnak, a nemzetközi egyezményeknek és a gyermekek jogainak egyre inkább érvényre jutó szabályozásainak. A büntetőjogi szabályozás és a joggyakorlat kardinális kérdései közé tartozik a szexuális erőszak és a szexuális visszaélés tényállásainak körében a sértetti életkor, illetve a sértett beleegyezésének a kérdése.

Véleményem szerint nem indokolt azonban különbséget tenni a szexuális bűncselekmények körében a gyermekkorú sértettek között a tekintetben, hogy a tizenkettő éves életévüket be nem töltött sértettek fokozottabb védelemben részesüljenek, mint ahogyan a tizenkettő éves életévüket betöltött, de a tizenöt éves életévüket be nem töltött – szintén gyermekkorú – sértettek. A Btk. 197. § (2) bekezdése alapján szexuális erőszakot követ el az, aki tizenkettő éves életévüket be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet, és ezt a törvény öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni. Ahogyan a fentiekben kifejtésre került, ebben az esetben irreleváns a sértetti beleegyezés, tehát ezen korú gyermekek tekintetében a szexuális önrendelkezésük kizárt. Ugyanezen esetben viszont a Btk. 198. § (1) bekezdés 1. fordulója alapján szexuális visszaélést követ el az a tizenhét éves életévüket betöltött személy, aki a tizenöt éves életévüket be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez, és ez egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Így például, ha egy harminc éves elkövető szexuális cselekményt végez egy tizenöt éves gyermekkel, akkor a jogalkotó öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni cselekményét, míg, ha ez a sértett tizenkét és fél éves, csupán egy évtől öt évig terjed a büntetési tétele.

A minősített esetek köréből pedig kitűnik, hogy amennyiben a fenti példánál maradva az elkövető a sértett hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy, akkor a tizenkét éves aluli gyermekkorú sértett esetében öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztésre emelkedik a büntetési tétel, a tizenöt éves aluli sértett esetében pedig – a befolyási, hatalmi helyzettel visszaélve elkövetés esetén – kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés a büntetési tétel. Arról nem is

beszélve, hogy szexuális erőszak esetében a tizenkét éven aluli sértettek vonatkozásában a jogalkotó súlyosabban rendeli bünteti azt az esetet is, amikor a tizenkét éven aluli sértett sérelmére azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el a szexuális cselekményt, amíg a tizenkettő és tizennégy év közötti sértettek esetében a szexuális visszaélés körében ilyen minősített eset nem is került szabályozásra.

Megfontolandó kérdés tehát, hogy mennyire indokolt különbséget tenni a jogalkotónak e két sértetti kor között. A Btk. által szabályozott tényállásokból kitűnik, hogy a jogalkotó a gyermekkorú sértettek sérelmére történő elkövetést mindig szigorúbban rendeli bünteti a kiskorú sértettek körében is, mint például az emberölés tényállásánál. A Btk. egyéb tényállásaiban azonban nem lelhető fel a gyermekkorú sértettek életkor szerinti különbség tétele, amely differenciálás azonban fellelhető a szexuális erőszak és a szexuális visszaélés tényállásainak szabályozási körében. A gyermekek fokozott védelmét e körben az szolgálja jobban, ha a jogalkotó a Btk. 197. § (2) bekezdésében a tizenkettedik életév helyett a tizennegyedik életévet határozná meg, és ezáltal ugyanolyan védelemben részesítené a tizenkettedik életévüket betöltött, de a tizennegyedik életévüket még be nem töltött sértetteket, mint ahogyan jelenleg a tizenkettedik életévüket be nem töltött sértetteket.

Ezen jogi szabályozás teljes mértékben összhangban állna a nemzetközi egyezményekkel, a társadalmi felfogással, és még inkább kiemelné a gyermekkorú sértettek védelmét. Ezen cselekmények gyermekkorú elszenvetői számtalan lélektani, testi és értelmi megrázkódtatáson mennek keresztül, amelyek hatásai életük végéig elkísérhetik. Nemcsak a gyermekkorra vannak negatív hatással, hanem számtalan negatív hatásai lehetnek felnőttkorban is. E tekintetben nem látom szerencsésnek a jelenlegi különbség tételt e két életkor között.

A Btk. 197. § (2) bekezdése szerinti törvényi tényállás miniszteri indokolása kimondja, hogy a 2012. évben elfogadott Büntető Törvénykönyv, majd az azt követő módosítások és kormányzati intézkedések szigora is jól tükrözi, hogy bármely, a gyermekek sérelmére elkövetett bántalmazás elfogadhatatlan. Továbbra is kiemelt cél, hogy fokozott büntetőjogi szigorral lépjenek fel a gyermekek védelme érdekében. A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények ugyanis morális és erkölcsi értelemben is a legsúlyosabbak.

Véleményem szerint ezen miniszteri indokolás teljes mértékben elfogadható, és egyet értek azzal, hogy a jogalkotónak fokozottabban kell védenie a gyermekek érdekeit. Azonban úgy vélem, hogy ebbe a körbe indokolt lenne beemlíteni a tizenkettő és tizennégy év közötti sértetteket is, és ezáltal megszüntetni a gyermekkorú sértettek körében az életkor szerinti különbségtételt.

Az általam javasolt változtatás tükrében a következőképpen nézne ki a szexuális erőszak büntettének tényállása;

A Btk. 197. § (2) bekezdése alapján szexuális erőszakot követ el az is, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő, aki *tizennegyedik* életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet.

Ezzel összefüggésben pedig a szexuális visszaélés tényállása pedig az alábbiak szerint kerülne módosításra;

Btk. 198. § (1) bekezdés alapján az a tizennyolcadik életévét betöltött személy,

aki tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel, ha a sértett az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt áll, illetve a vele kapcsolatban fennálló hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve szexuális cselekményt végez, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, *aki tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött* személyt, ha a sértett az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt áll, illetve a vele kapcsolatban fennálló hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve arra törekszik rábírní, hogy vele vagy mással szexuális cselekményt végezzen, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A fenti javaslat alapján láthatjuk, hogy a Btk. 197. § (2) bekezdésében az életkor módosításra kerülne tizennegyedik életévre. A Btk. 198. §-ában meghatározott tényállás pedig ennek megfelelően akként kerülne szabályozásra, hogy abból kikerülne a tizenkettő és tizennégy év közötti sértetti kör, és a szexuális visszaélés kizárólag a tizennegyedik életévét betöltött, azonban a tizennyolcadik életévet még be nem töltött sértett sérelmére lenne elkövethető abban az esetben, ha az elkövető a tizennyolcadik életévét már betöltötte és a sértett az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt áll, illetve a vele kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el cselekményét. E körben tehát a kiskorú sértettek sérelmére elkövetett szexuális cselekmény végzése, illetve az erre történő rábírás akkor lenne büntetendő, amennyiben az elkövető a tizennyolcadik életévét már betöltötte és a sértettel kapcsolatban kvalifikált viszonyban áll. Ezzel védve az olyan kiskorú sértetteket, akik a családi, vagy bármilyen más hatalmi vagy befolyási viszony miatt kiszolgáltatottabb helyzetben vannak. Ezzel a jogalkotó elismerné a gyermek szexuális önrendelkezési jogát és kifejezésre juttatná azt, hogy a beleegyezési korhatár a tizennegyedik életév (mint ahogyan számtalan európai uniós országban, így pl.: Ausztriában).

Ekként maradéktalanul érvényesülne a gyermekkorú sértettek védelme a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények körében. Ezen életkorbeli differenciálás teljes mértékben koherens lenne a Btk. egyéb tényállásaiban megjelent minősítésekkel, amely szerint a tizennyolc éven aluli sértettek körében még súlyosabban rendel büntetni a jogalkotó azokat az eseteket, amikor a sértett a tizennegyedik életévét még nem töltötte be. A gyermekek fokozott védelme érdekében a törvényalkotói szándék továbbra is az elrettentés. Ezt a szándékot mi sem tükrözné jobban, ha ez nem csak a büntetési tétel felemelésében mutatkozna meg, hanem a fokozottabban védett sértettek körében az életkor felemelésében is. Egyelőre a jogalkotói szándék nem a sértetti életkor megváltoztatására irányul, ugyanis a 2024. április 23. napján benyújtott, a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló T/8217. számú törvényjavaslat nem tartalmaz ehhez hasonló Btk. módosítást.

Irodalomjegyzék

- Belovics Ervin-Molnár Gábor Miklós-Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös rész, Orac kiadó, Budapest 2023. 177. o.
  - Gál-Hegedűs-Juhász-Karsai-Katona-Mezőlaki-Szomora-Törő: Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz szerkesztette Karsai Krisztina, Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2022. 470. oldal
  - Gál István László: A nemi élet szabadsága és a nemi önrendelkezés elleni bűncselekmények, in: Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár 4. kötet. Budapest, Nemzeti Közszerkeletati és Tankönyvkiadó, 2013. 17-18. o.
  - Hollán Miklós: A tizenkét év alatti gyermekek nemi fejlődésének büntetőjogi védelme. Egy törvénymódosítás margójára. Collega, 1998/3. szám, 11. o.
  - Nagy Alexandra: A szexuális önrendelkezés és a büntetőjog, különös tekintettel a bírói gyakorlatra. Miskolci Jogi Szemle 14. évfolyam (2019) 1. szám 1. kötet 129. o
  - Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények egyes dogmatikai alapkérdéseiről, 198-209. o. 2008_szomora_zsolt_tezis.pdf (u-szeged.hu) (letöltés ideje 2024. február 6.)
  - Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2009, 191-201. o.
  - Szomora Zsolt: „Amicus Curiae” az Alkotmánybíróság Elnöke részére, Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar Bűnügyi Tudományok Intézete, 2. o.
  - Vö. Nagy Ferenc: Anyagi büntetőjog. Általános rész 1. Iurisperitus Szeged, 2014. 151. o.
-
-